

Umuma zarar veren

Yazar Rehnüma

Çarşamba, 30 Temmuz 2008 11:48 - Son Güncelleme Pazar, 03 Ağustos 2008 06:56

26. MADDE:

Umuma zarar veren şeyi def için, hususi zarar tercih edilir.

Bilgisiz doktor, fasık müfti, iflas etmiş tüccar ve sanatkâr gibilerinde umuma zarar vardır. Bunlar kendi hallerine meslekleri üzere bırakılsalar, pek çok kimseye zarar vereceklerinden mesleklerinden men edilirler.

Yangın önünde olan evlerin, yangını durdurmak için yıkıl-maları caizdir. Aynı şekilde yola doğru meyletmiş duvar veya bina, yoldan geçen lere zarar vermemesi için yıktırılır.

Tüccarın fahiş fiyat koymaları durumunda yetkililerin yiyecek maddelerinin ücretini sınırlandırması (narh koyması) caizdir, aksi halde umuma zarar olur.

Dumanı veya kokusu ile diğer esnafa zarar veren işletmelerin açılmasına mani olunur.

27. MADDE:

□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□

Şiddetli zarar, daha hafifi ile izale edilir.

Zararın, daha hafifi ile defi caizdir. Kendi gibisi veya daha fazlasıyla defi caiz olmaz.

Misal: Satındığı arsaya müşteri bina yapsa, daha sonra şuf'a hakkıyla müşteri arsayı geri vermeye mecbur olsa bakılır, binayı sökmesi müşteriye zarar vermekte; arsayı bina ile birlikte almak, şuf'a hakkı olan için fazla ücret ödemeyi gerektirmektedir. Bu iki zarardan hafifi, binayı sökmeden, arsayı şuf'a hakkı olan kişinin ücretle almasıdır, zira verdiği ücret fazla olsa da, karşılığında bina vardır. Bina sökülürse, müşterinin zararı daha fazla olacaktır.

Mesela: Beşyüz liralık at başını, ikiyüz liralık bir küpün içine soksa, küp kırılmaksızın başını çıkartmak mümkün olmasa, küpün ücreti sahibine verilerek kırılır ve atın başı zararsız olarak kurtarılır.

Tavuk birinin küpesini yutsa, küpe sahibi tavuğun kıymetini verir ve onu keserek küpeyi çıkartır. Zira küpenin kıymeti tavuk-tan daha fazladır. Eğer tavuğun kıymeti fazla olsa, bu durumda tavuğun sahibi küpenin kıymetini verir, tavuğu kestirmez.□□□□

28. MADDE:

□□□□□□□□□□ □□□□□□□ □□□□□□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□

İki fesat tearuz edince (çakışınca), hafif olanı işlenmekle zarar bakımından büyüğüne riayet edilir.

Zaruretlar, yasak olan şeyleri mubah etmektedir. Bir takım zararlı şeyler bulunsa, gerekli olan zararlı bir şey olsa, burada hafif ve düşük zararlı olan ihtiyar edilir. Fakat zararların hepsi eşit ise, tayin olmaksızın biri işlenilir.

Misal: Bir kimse gemiye binse, gemide yangın çıkarsa, kişi orada kalıp yanmak veya denize

atlayıp boğulmak arasında muhayyerdir, yani her iki halde intihar etmiş ve günah kazanmış değildir.

Eğer gemide su alma tehlikesi olsa, eşyanın bazısı denize atılmakla gemi kurtulacaksa, bazı eşyalar denize atılır.

29. MADDE:

□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□□□□□

İki şerrin en hafifi tercih edilir.

İki şerden birini işlemeye mecbur kalan kişi ehven olanını tercih eder, zira onunla zaruret def olunur.

Bu kaide evvelki (28.) kaide ile aynı hususları ihtiva eder.

30. MADDE:

□□□□□□ □□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□

Fesadı def etmek, menfaati celb etmekten daha evladır.

Fesad ile maslahat çakışsa, fesadı def etmek tercih edilir. Bir işe başlamakla bir takım menfaatler hasil eden kişi, başka bir taraftan diğer kimselere gelecek zararlara sebep olursa, yapa-cağı işine mani olunur. Zira şeriatın yasaklara gösterdiği itina, emirlere gösterdiğinden daha fazladır.

Misal: Kişinin kendi mülkünde olan bir tasarrufu, komşulara zarar verirse bundan men edilir. Ancak menfaat daha fazla ise tercih edilir, az bir zarara bakılmaz. Misali: Yalan konuşmak fesad/kötü bir iştir, ancak bununla iki kişinin arasını ıslah murad edilirse, ihtiyaç miktarınca olması caiz olur. Aynı şekilde zorba biri, birinin yanında olan emanet bir eşyayı gasb etmek istese, emanet yanında olan kişi yanında emanet olmadığını söyle-mekle (yalan söylemekle), emaneti muhafaza edebilir.